

Dobre rady egzaminatora historii

MATURA 2018

Opracowała Helena Tomaszewska

W ramach wstępu

Matura z historii jest jedną z najtrudniejszych, jak nie najtrudniejszą z kilku względów:

- masz tylko 180 minut na przeczytanie kilkudziesięciu tekstów rozmieszczonych na ponad 30 stronach, ich przeanalizowanie i napisanie wypracowania. Czegoś takiego nie „oferuje” żaden przedmiot,
- masz do opanowania bardzo obszerny materiał – dzieje ludzkości – powodzenia. Do dzisiaj nie mogę powiedzieć że wszystko umiem. A co dopiero uczeń,
- większość zadań wymaga umiejętności złożonych np. wykorzystania wiedzy w praktyce – sama wiedza nie wystarczy.

Zrobiłam ta prezentację by zwrócić waszą uwagę na kilka kwestii, a część rzeczy przypomnieć. Niewielu nauczycieli sprawdza matury z historii, bo niewielu uczniów je pisze. Doświadczenia egzaminatora nic nie zastąpi. Prezentacja ma „wyrównać szanse” Tym, którzy do czynnego egzaminatora nie mają dostępu.

1. Uważnie czytaj polecenia.

Większość nie czyta do końca lub robi to nieuważnie. Polecenia najczęściej składają się z czasowników operacyjnych:

- rozważ,
- oceń,
- scharakteryzuj,
- porównaj,
- wyjaśnij itp.

Twoim zadaniem jest dokładne wypełnienie polecenia. Najlepiej więc je podkreśl żebyś wiedział/a co masz zrobić.

Część zadań ma polecenia złożone – zawierają więcej niż 1 polecenie. Najczęściej autorzy zaznaczają odpowiednie miejsca na odpowiedź. Osobne na zajęcia stanowiska, a osobne na uzasadnienie, Masz podać dwa argumenty, umieszczają dwie kropki. Ale nie zawsze tak się dzieje, więc proszę **uważaj i zaznacz sobie polecenia.**

Materiały do zadania 2.

Źródło 1. Fragment opracowania naukowego

Zespół budowli przeznaczony do ćwiczeń gimnastycznych, początkowo drewnianych, od IV w. p.n.e. kamiennych, częściowo krytych; [...] stanowił nieodzowną instytucję każdego miasta oraz tych okręgów świętych, w których odbywały się agony (zawody sportowe); w skład jego wchodził [...] wielki, prostokątny park z alejami, stanowiącymi bieżnie, i ocinającymi je portykami, z boiskami i areną do zapasów, oraz stadion i palestra. Stadion w kształcie elipsy, [...] przeznaczony był do popisów przed publicznością, dla której wznoszono ławy na jednym z długich boków. Palestra była prostokątną budowlą z czterema portykami, okalającymi [...] podwórze; w trzech portykach pojedynczych mieściły się ekседry do wypoczynku, kryte bieżnie oraz aleje [...].

Źródło: [...], Warszawa 2013, s. 132.

Źródło 2. Budowla starożytna

Zwróć uwagę,
że są dwa
polecenia.
Zaznacz je
sobie by nie
zapomnieć.

Zadanie 2. (0–1)

1.

2.

Zaznacz poprawne dokończenie zdania, a następnie odpowiedz, czy budowla przedstawiona na zdjęciu jest tą opisaną w tekście źródłowym.

Obiekt opisywany w tekście źródłowym to

- A. akropol.
- B. cyrk.
- ☒ C. gimnazjon.
- D. termy.

Odpowiedź:

Nie. Na zdjęciu jest Koloseum

2. Najpierw przeczytaj polecenie, abyś wiedział czego szukać.

Praktycznie wszystkie zadania, (z drobnymi wyjątkami) jest oparta na materiale źródłowym. Największa ilość zadań dotyczy dwóch tekstów. Na przykład

- *Uzasadnij, że w źródle 1. opisana została praktyka, która przyczyniła się do sformułowania i wygłoszenia zasad podanych w źródle 2.*
- *Wyjaśnij, w jaki sposób czteroletnia epopeja, o której mowa w źródle 1. miała wpływ na powstanie Aktu, o którym mowa w wierszu (źródło drugie).*

Masz mało czasu musisz przeczytać i zanalizować oba źródła. **Podkreśl w tekście to o co Cię proszą** (praktykę, zasadę czy wydarzenie) **byś się nie zaplątał przy odpowiedzi i byś odpowiadał na temat. Najlepiej odpowiadaj pełnym zdaniem**, tak jak w szkole podstawowej 😊

3. Odpowiadaj dokładnie na to o co zostałeś poproszony. Nie dopisuj nic więcej.

Jeżeli to zrobisz, a popełnisz błąd, cała odpowiedź zostanie oceniona na 0. Co więcej. Jeżeli napiszesz za dużo egzaminator stwierdzi, że nie potrafisz dokonać selekcji materiału.

4. Jeżeli masz nazwać wydarzenie, nazwę cywilizacji, czy proces zrób to.

Forma opisowa nie da Ci punktu. Masz pokazać, że znasz słownictwo np. spór o inwestyturę, krucjaty, czy cywilizacja Inków. Przy tym uważaj – np. w tabeli każą Ci nazwać państwo nie cywilizację. Nie pomył się. Uważnie czytaj.

Przykłady

Matura 2017

Zadanie 4. (0–1)

Ibn Ishak, *Życiorys wysłannika bożego* [fragment]

Muhammad przychodził do domu Abu Bekra zawsze bądź rano, bądź wieczór, gdy tymczasem w dniu, w którym bóg pozwolił mu wywędrować i opuścić Mekkę i swój lud, przyszedł do nas w południe, w porze, o której nigdy nie miał zwyczaju przychodzić. Kiedy go zobaczył Abu Bekr, zauważył: „Musiało się zdarzyć coś niezwykłego, skoro prorok przychodzi o tej godzinie [...]”. Wtedy rzekł Muhammad: „Allah pozwolił mi wyjść i opuścić [Mekkę]” [...]. Po czym rzekł Abu Bekr: „Proroku boży, oto wielbłądzice, które przygotowałem do tego celu”. Najęli też Abdallaha, syna Arkata [...], by ich poprowadził [do Medyny], i oddali mu wielbłądzice, aby je pasł aż do umówionej chwili.

Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 19–20.

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia opisanego w źródle i wyjaśnij, jakie znaczenie ma ten fakt w tradycji arabskiego kręgu kulturowego.

Nazwa:

hidżra

.....

Albo znasz to pojęcie albo nie. Nic innego tego słowa nie zastąpi.

Zadanie 10.**Fragment opracowania historycznego**

Mątwy okazały się [też] katastrofą dla Jana Kazimierza. [...] Sława jego jako wodza zmalala do zera. [...] Klęska pod Mątwami zmusiła nieszczęsnego króla do faktycznej kapitulacji [...]. 31 lipca 1666 r. podpisano nową, tym razem ostateczną, ugodę w Łęgonicach. Król musiał rzec się raz na zawsze planów elekcji *vivente rege* i przyrzec zbuntowanym żołnierzom, walczącym po stronie [...], wypłatę żołdu oraz amnestię.

Z. Wójcik, *Jan Kazimierz Waza*, Wrocław 1997, s. 178.

Zadanie 10.1. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia, do którego odnosi się źródło.

Rokosz Lubomirskiego

Często w zadaniu proszą o wyjaśnienie tego pojęcia. **Nie musisz mieć wszystkich pojęć w głowie** (definicji). **Możesz stworzyć je sam** jeżeli odpowiesz na kilka pytań, które zapewnią Ci punkt. W kluczu często mam informacje co takie pojęcie musi zawierać. Jeżeli nie ma konkretnego elementu nie mogę dać punktu. **Podstawowe pytania, które musisz pamiętać chcąc stworzyć definicję pojęcia to:**

1. Co to jest?
2. Kiedy się wydarzyło? / miało miejsce?
3. Gdzie?
4. Jakie są cechy charakterystyczne?

Przykłady

Hidżra – co to jest ? – *jest to nazwa ucieczki Mahometa*

Gdzie? - *z Mekki do Medyny*

Kiedy? – *w 622 r.*

Przy wydarzeniu nie podajemy cech charakterystycznych, ale możemy podać dlaczego jest to wydarzenie ważne – *która jest początkiem ery muzułmańskiej / Od tego wydarzenia muzułmanie liczą lata.*

Reformacja

- (co to jest?) – *jest to ruch religijny i polityczny;*
- (kiedy i gdzie?) - *w Europie w XVI w. / zapoczątkowany wystąpieniem Marcina Lutra w 1517 r. w Niemczech*
- (czym się charakteryzuje?) – *który cechuje dążenie do reformy Kościoła katolickiego w zakresie doktryny , liturgii, obyczajów*

Co prawda nie do wszystkich pojęć da się wszystkie pytania zastosować ale w większości się sprawdza.

5. Gdy masz coś porównać wskaż podobieństwa i różnice, nie rób zestawień.

Pisząc podobieństwa napisz np.:

- *zarówno w tekście pierwszym jak i w drugim..... ,*
- *w obu tekstach / w obu przypadkach*

Wskazując różnice napisz np. :

- *w tekście pierwszym jest tak a w tekście drugim tak*
- *w przeciwieństwie do tekstu pierwszego w tekście drugim.... itp*

Jeżeli tego nie zrobisz (nie odniesiesz się do obu tekstów), nie dostaniesz punktu.

Zadanie 3.

Gall Anonim, *Kronika polska*

Fragment A.

Bolesław więc, zawładnąwszy przebogatym miastem Kijowem i potężnym królestwem ruskim, [...] ustanowił tam panem w swoim zastępstwie pewnego Rusina ze swego rodu Świętopelka i powracał z resztą skarbów do Polski.

Na podstawie: Gall Anonim, *Kronika polska*, Wrocław 2003, s. 23.

Fragment B.

Bolesław Śmiały, jako zdobywca wkroczył do stolicy królestwa Rusinów, znamienitego miasta Kijowa [...]. Tam też osadził na tronie królewskim pewnego Rusina ze swego rodu Izasława, któremu należały się rządy, a wszystkich, którzy nie byli mu posłuszni, usunął od władzy.

Na podstawie: Gall Anonim, *Kronika polska*, Wrocław 2003, s. 48.

Zadanie 3.2. (0–1)

Porównaj metody realizacji celów polityki zagranicznej, którymi posługiwali się obaj Bolesławowie.

Zauważ, że masz porównać metody realizacji celów. **Żeby się nie pomylić:**

- 1) Podkreśl odpowiednie fragmenty tekstu**
- 2) Odpowiedz pełnym zdaniem**

Wielu uczniów tego nie robi i odpowiada nie na temat

Zarówno Bolesław Chrobry jak i Bolesław Śmiały stosowali podobne metody realizacji celów polityki zagranicznej. (Teraz przykład z tekstów) .Zdobywali stolicę państwa i na tronie osadzali władcę, który się im podporządkowywał.

Zadanie 12. (0–1)

Źródło 1. Fragment źródła z epoki

Monarcha nie potrzebuje przed nikim zdawać sprawy ze swych rozporządzeń [...]. Bez tej władzy absolutnej nie może działać nic dobrego ani niszczyć złego. [...] Odjąć władzę monarsze znaczy podzielić państwo, tj. zakłócić spokój publiczny, stworzyć dwóch panów w przeciwieństwie do słów Pisma Świętego: „Nie można służyć dwom panom”. Król jest na mocy swej władzy ojcem narodu [...]. Dlatego najlepiej jest oddać całą władzę państwa temu, kto ma największy interes w utrzymaniu i wielkości samego państwa.

Wiek [...] w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 318–319.

Źródło 2. Fragment źródła z epoki

Wszystko byłoby stracone, gdyby jeden i ten sam człowiek lub jedno i to samo ciało magnatów albo szlachty, albo ludu sprawowało owe trzy władze: tworzenie praw, wykonywanie publicznych postanowień oraz sądzenie zbrodni lub sporów między obywatelami. [...] Ponieważ w wolnym państwie każdy człowiek [...] winien się rządzić sam, trzeba by, aby cały lud [...] posiadał władzę prawodawczą.

Historia [...]. Wybór tekstów źródłowych dla szkół średnich, oprac. J. Eisler, M. Sobańska-Bondaruk, Warszawa 1995, s. 12.

1.

2.

Odwołując się do obu źródeł, wyjaśnij różnicę w poglądach obu autorów na temat istoty władzy w państwie.

Zauważ, że masz wskazać różnicę. Gdy podkreślisz sobie odpowiedni fragment łatwiej dostrzec różnicę.

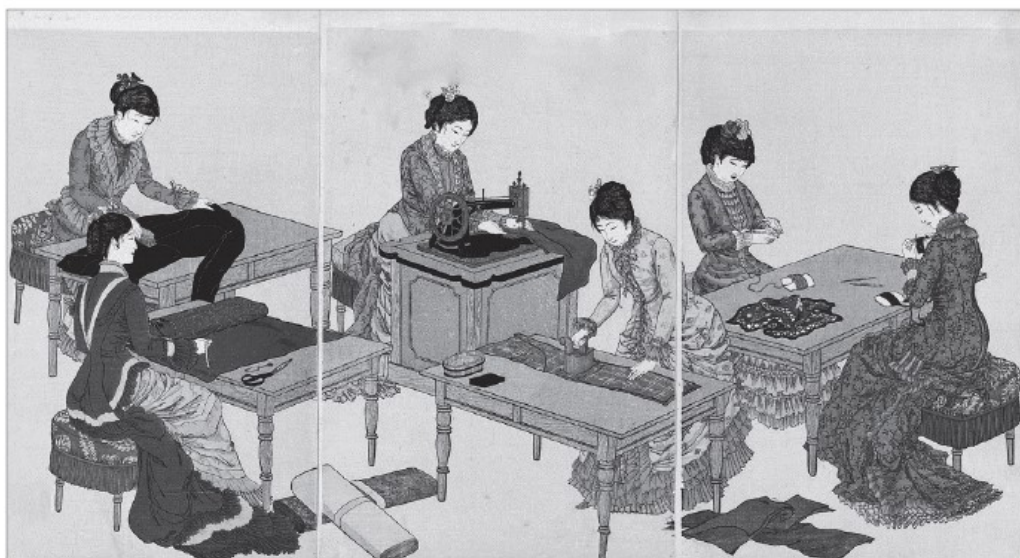
Autor pierwszego tekstu jest zwolennikiem władzy absolutnej. Uważa, że tylko władza absolutna, skupiona w ręku jednego człowieka gwarantuje pomyślność państwa **podczas gdy autor tekstu drugiego jest przeciwnikiem władzy absolutnej.** Uważa on, że władza powinna dzielić się na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą oraz, że to obywatele powinni ją sprawować poprzez swoich przedstawicieli.

6. Większość poleceń kończy się sformułowaniem „uzasadnij”. Podając argument musisz odwołać się do tekstu źródłowego.

Jednocześnie **nie powinno się przytaczać dosłownie tekstu pisanego (cytat)**, należy przytoczyć konkretny element rysunku czy mapy.

Zadanie 16. (0–1)

Adachi Ginkō¹, *Szwalczki*, 1887 r.

Na podstawie: N. Fergusson, *Cywilizacja. Zachód i reszta świata*, Kraków 2013, il. po s. 336.

¹Adachi Ginkō – japoński artysta, tworzył w okresie 1873–1908.

Podaj stosowaną w historiografii nazwę przemian kulturowych w Japonii, o których świadczy scena przedstawiona na ilustracji. Odpowiedź uzasadnij.

Odpowiedź: **Rewolucja Meiji**

Uzasadnienie:

..... **Kobiety są ubrane w europejskie suknie, siedzą przy stołach zachodnich, używają maszyn**

Przykład

Matura 2017

Rewolucja Meiji – przełom XIX/XX wieku w Japonii, który polegał na modernizacji życia polit., gosp. i społ. na wzór zachodni.

Jak wiemy o co chodzi znalezienie uzasadnienia na obrazku jest łatwe.

Zadanie 18. (0–2)

Przykład

Matura 2016

Fragment wypowiedzi programowej z epoki

[...] [P]aństwo może stworzyć tylko naród zdrowy, silny, liczny, posiadający wydatną indywidualność, spójny i silnie do tej odrębności przywiązany; państwo polskie stworzy przede wszystkim naród polski, z rdzennie polskiej ludności złożony, polską żyjącą kulturą, gdy zdobędzie on odpowiednią siłę wewnątrz i na zewnątrz, wtedy, w odpowiedniej chwili, może jednać sobie koncesjami tych, których będzie potrzebował: wtedy ustępstwa te będą właściwie ocenione jako ustępstwa silnych, gdy dziś słaba Polska ustępstwami tymi tylko rozzuchwala rozmaite żywioły przeciw sobie.

Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 1998, s. 432–433.

1.

Podaj nazwę nurtu polskiej myśli politycznej ukształtowanego na przeł. XIX i XX w. i reprezentowanego przez zacytowany tekst. Swoją odpowiedź uzasadnij, przywołując dwa argumenty.

2.

Nazwa: nacjonalizm

Uzasadnienie:

1. Zgodnie z ideologią nacjonalizmu każdy naród powinien mieszkać we własnym państwie.
2. Uzależniono ideę silnego państwa od siły narodu.

7. W wypracowaniu pamiętaj o trójdzielnym argumentowaniu

1. Zajmij stanowisko – stwierdzenie / teza *Uważam, że.... Moim zdaniem.....*

2. Argument – odpowiedz na pytanie dlaczego tak uważam? *dlatego, że / gdyż/ ponieważ*

3. Wnioskowanie – argument powinien być poparty wnioskiem
co przyczyniło się do / skutkiem czego / w wyniku czego / dzięki czemu

Przykład

1. *Kazimierz Wielki był wielkim władcą / Uważam , że Kazimierz Wielki był wielkim władcą*
2. *gdyż udało mu się rozszerzyć terytorium o ziemie Rusi Halicko – Włodzimierskiej, udało mu się dogłębnie zreformować kraj przeprowadzając reformę administracyjną, sądową, reformę armii,*
3. *dzięki czemu ostatecznie zjednoczył i ujednolicił kraj oraz zabezpieczył go na przyszłość.*

Tylko taki argument uważa się za pełny. Oczywiście piszemy to w jednym zdaniu.
Zastosowałam wypunktowanie by łatwiej to było dostrzec.

8. Gdy masz coś ocenić musisz zająć stanowisko, że coś jest dobre, złe, wspaniałe, skuteczne itp. Potem musisz to uzasadnić

W teście najczęściej ocena polega na określeniu czy zdania są fałszywe czy prawdziwe. Jednak pamiętaj, że **w wypracowaniu ocena jest elementem obowiązkowym w zakończeniu**. Nie mówiąc już o tym, że praca może mieć temat "Oceń politykę zagraniczną II RP". I wtedy każdy omawiany aspekt musi być podsumowany określeniem (przymiotnikiem), że coś jest jakieś np. *polityka utrzymania równowagi w latach trzydziestych **była skuteczna***.

9. Przy drzewach genealogicznych pamiętaj, że

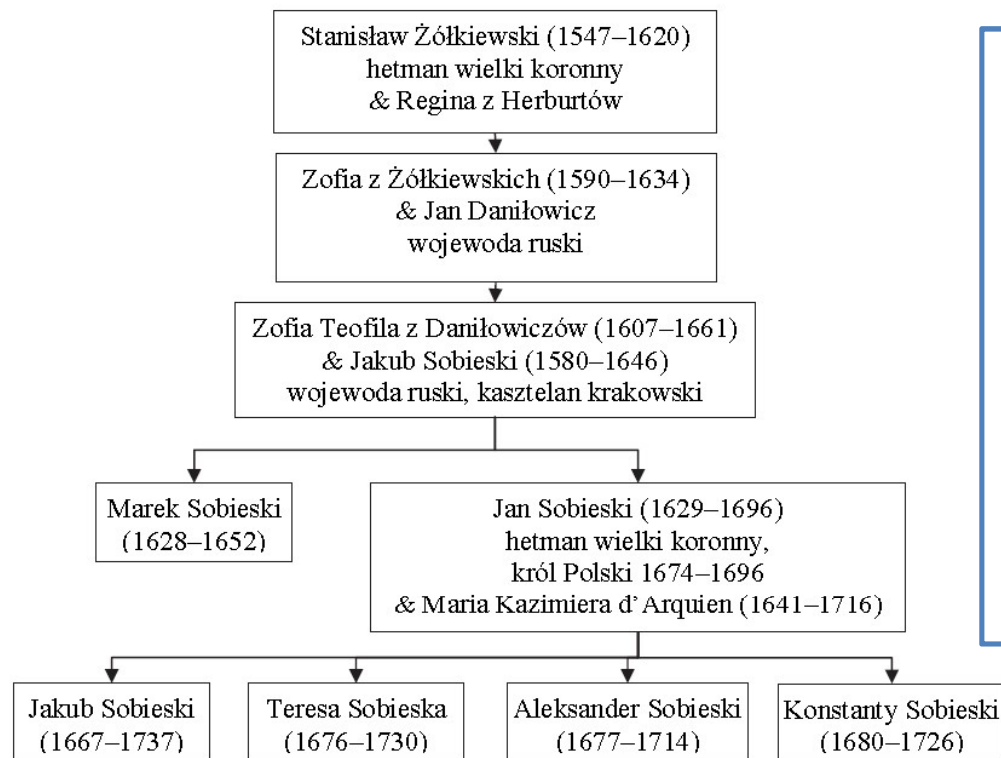
- w rzędzie od lewej do prawej, osoby po lewej stronie są starsze niż te po prawej,
- brat matki to wuj, a brat ojca to stryj,
- wstępnicy to przodkowie, a zstępni to potomkowie.
- uważnie czytaj opisy pod nazwiskami

Zadanie 8.

Przykład

Matura 2015

Źródło 1. Fragment tablicy genealogicznej rodzin Żółkiewskich i Sobieskich

Na podstawie: „Mówią Wieki” 2013, nr 9, s. 21.

Objaśnienie:

& – małżeństwo; w nawiasach podano lata życia; obok nazwisk podano tylko niektóre funkcje i urzędy pełnione przez wymienione osoby.

Zadanie 8.3. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest ono fałszywe.

1.	Elekcja króla Jana III Sobieskiego i jego koronacja odbyły się w tym samym roku.	P	F
2.	Ojciec i dziadek króla Jana III Sobieskiego zasiadali w senacie.	P	F
3.	Jan III Sobieski, nim został królem, pełnił tę samą funkcję, co jego pradziadek po kądzieli.	P	F

Zadanie wygląda na łatwe jednakże:

- albo ktoś wie, że między elekcją a koronacją Jana Sobieskiego minęły dwa lata albo nie wie. W tekście nie ma tej informacji,
- by odpowiedzieć na pytanie 2 trzeba znać funkcje senatorskie. Przypominam więc, że senatorami byli arcybiskupi, biskupi, marszałek, kanclerz, podskarbi, wojewoda, starosta i kasztelan
- w zadani 3 trzeba wiedzieć, co to znaczy „po kądzieli” – czyli po matce. „Po mieczu” to po ojcu.

Zadanie 9. (0–1)

Mapa. Podział ziem zakonu krzyżackiego

Na podstawie: A. Dybkowska, J. Żaryn, M. Żaryn, *Polskie dzieje*, Warszawa 2002, s. 73.

Na podstawie mapy i własnej wiedzy oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Terytorium oznaczone na mapie literą A zostało lennem Polski na mocy II pokoju toruńskiego.	P	☒ F
2.	Na mapie zaznaczono symbolem „X” miejsca bitew z okresu wojny trzynastoletniej.	☒ P	F
3.	Warmia była częścią terytorium oznaczonego na mapie literą B, czyli tzw. Prus Zakonnych.	P	☒ F

Przykład

Matura 2017

Oto przykład zadania, którego nie da się rozwiązać bez wiedzy własnej. Trzeba znać

- mapę,
- postanowienia II pokoju toruńskiego
- bitwy wojny trzynastoletniej. Z drugiej strony pod znaczkiem bitwy jest data (przyda się lupa!). Jak znasz daty wojny trzynastoletniej 1454 – 1466 jest ok.

Tego typu zadanie z tekstem pisanym jest łatwe gdyż polega na uważnym przeczytaniu tekstu i na spostrzegawczości.

Zadanie 2. (0–1)

Fotografia pomnika poświęconego jednej z bitew stoczonych przez starożytnych Greków

Przykład

Matura 2017

Zwróć uwagę na grafikę. Jak są ubrani wojownicy, jak uzbrojeni, na czym stoją?

Zaznacz poprawne dokończenie zdania i uzasadnij swój wybór, odwołując się do powyższej fotografii oraz własnej wiedzy.

Pomnik poświęcono bitwie stoczonej pod

- A. Maratonem.
- B. Termopilami.
- ☒ C. Salaminą.
- D. Platejami.

Uzasadnienie: *Bitwa pod Salaminą była bitwą morską, a wojownicy w źródle 1 stoją na okręcie. Warto tutaj zaznaczyć, że pozostałe wymienione bitwy były bitwami lądowymi.*

10. Bardzo częstym poleceniem jest „rozstrzygnij”, czyli inaczej zajmij stanowisko, a następnie je uzasadnij odwołując się do obu

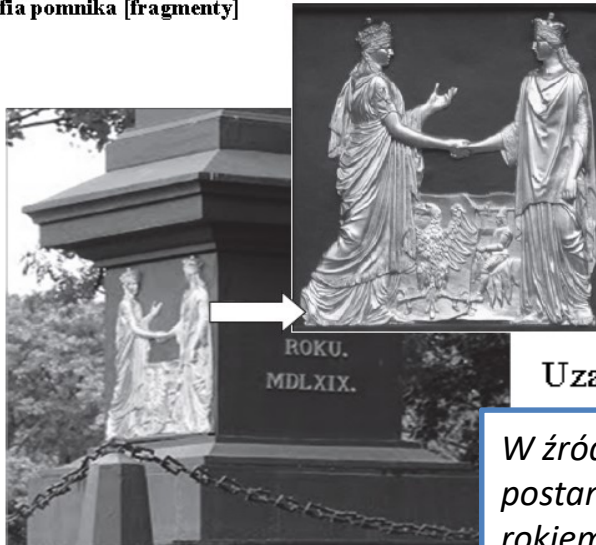
Zadanie 10. (0–1)

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Unia bowiem wzmocniła pozycję możnowładców i utrudniła przeprowadzenie dalszych reform, bo Litwini byli im zdecydowanie przeciwni. Wspólny sejm stał się ciałem mniej zwartym i trudniejszym do pokierowania, a także bardziej podatnym na intrygi i wpływy magnackie. [...] Można żałować, że energii, którą włożono w dzieło unii, nie zużytkowano na przeprowadzenie dalszych reform egzekucyjnych. Unia zepchnęła owe problemy na później, z wielką szkodą dla polskich interesów. Trzeba [...] stwierdzić, że przez pozyskanie sporej części szlachty litewskiej, zdecydowany nacisk ze strony króla, a zwłaszcza odłączenie kilku województw, wymuszono na Litwie przystąpienie do unii.

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego, s. 117–118.

Źródło 2. Fotografia pomnika [fragmenty]

Szukając argumentów w tekście szukaj tzw. „słów kluczy” czyli informacji, które naprowadzą Cię na odpowiedź.

Informacjami na grafice może być wszystko – napisy, symbole, nawet podpis pod zdjęciem

Zwróć uwagę na datę rzymską. Przypominam, że
M-1000, D-500, C-100, L-50, X-10, I – 1
MDLXIX to $1000+500+50+10+9 = 1569$

Zwróć uwagę na herby, które się łączą – orzeł – Polska ;
pogoń - Litwa

Uzasadnienie:

W źródle 1 wspomniano, że unia wprowadziła wspólny sejm, a jest to postanowienie unii lubelskiej. W źródle 2. widnieje data 1569, która jest rokiem kiedy unię lubelską zawarto.

1.

Rozstrzygnij, czy pomnik i tekst odnoszą się do tego samego wydarzenia. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

2.

Rozstrzygnięcie:

tak

11. W tekstach źródłowych szukaj „słów klucz”, które Cię naprowadzą na odpowiedź.

Mogą to być nazwiska, nazwy miejsc, rzek. Na mapie czy planie bitwy sprawdzaj legendę, nazwę stron walczących, nawet podpisy pod rysunkiem.

Do ikonografii i map przyda Ci się lupa. Nie zapomnij o niej! Możesz mieć ją na sali.

Zadanie 14. (0–1)

Przykład

Matura 2016

Anonimowa piosenka o Berku Joselewiczu¹

Gdy nie stało Naczelnika,
Nie dał się pan Berko zdurzyć².
Gdy nie stało Naczelnika,
W rękę pika, na konika,
Z Francuzami wnet się zbratał.
Bonapart zrobił go szefem,
[...]
Potem pod księciem Józefem,
[...]
Bił się w dwójnasób, bo wet za wet,
Za Żyda i za Polaka!

Jakie informacje mamy w tekście.

1. Naczelnik to Tadeusz Kościuszko. Jest to więc po powstaniu kościuszkowskim.
2. Zbratał się z Francuzami i walczył pod Bonapartem – Legiony Polskie.
3. Walczył pod księciem Józefem czyli Józefem Poniatowskim, naczelnym wodzem Księstwa Warszawskiego (1807 – 1815). Nie może to więc być ani odpowiedź A, ani B ani C gdyż są to wydarzenia wcześniejsze.

M. Janion, *Bohater, spisek, śmierć. Wykłady żydowskie*, Warszawa 2009, s. 43.

¹ Berek Joselewicz – polski kupiec pochodzenia żydowskiego, pułkownik wojska polskiego.

² Zdurzyć – oszukać.

Na podstawie zamieszczonego utworu zaznacz wydarzenie, w którym uczestniczył Berek Joselewicz.

- A. konfederacja barska
- B. konfederacja targowicka
- C. wojna w obronie *Konstytucji 3 maja*
- ☒ D. wojna Księstwa Warszawskiego z Austrią

Zadanie 6. (0–1)Anonim tzw. Gall, *Kronika polska* [fragmenty]**Fragment 1.**

Jak zaś doszło do wypędzenia króla [...], długo byłoby o tym mówić; tyle wszakże można powiedzieć, że sam będąc pomazańcem [Bożym,] nie powinien był [drugiego pomazańca] za żaden grzech karać cielesnie. Wiele mu to bowiem zaszkodziło, gdy przeciw grzechowi grzech zastosował i za zdradę wydał biskupa na obcięcie członków. My zaś ani nie usprawiedliwiamy biskupa-zdrajcy, ani nie zalecamy króla, który tak szpetnie dochodził swych praw.

Fragment 2.

I choć tak wielkie krzywdy i klęski znosiła Polska od obcych, to jeszcze nierozsądniej i sromotniej dręczona była przez własnych mieszkańców. Albowiem niewolnicy powstałi na panów, wyzwolenicy przeciw szlachetnie urodzonym, sami się do rządów wynosząc [...]. Nadto jeszcze, porzucając wiarę katolicką – czego nie możemy wypowiedzieć bez płaczu i lamentu – podnieśli bunt przeciw biskupom i kapłanom Bożym.

Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, Wrocław 1989, s. 42, 64.

1.

Rozstrzygnij, czy sytuacja opisana we fragmencie 2. była skutkiem wydarzeń opisanych we fragmencie 1. Odpowiedź uzasadnij.

2.

Rozstrzygnięcie:

NIE

Uzasadnienie:

Żeby odpowiedzieć na pytanie musisz mieć wiedzę własną.

1. Który król został wygnany za to że kazał zabić biskupa?
2. Kiedy to było?
3. Kiedy w Polsce doszło do powstania ludu przeciwko możnym i Kościołowi ?

Sytuacja opisana w źródle 2. to bunt przeciwko możnym i Kościołowi, które miało miejsce po śmierci Mieszka II, a sytuacja opisana w źródle 1 to wygnanie króla Bolesława Śmiałego. Wydarzenie ze źródła 2 nie mogło być skutkiem wydarzenia ze źródła 1 gdyż wydarzyło się wcześniej.

Najpierw zidentyfikuj wydarzenia , a potem odpowiedz na pytanie.

Informacje ze źródła 1.

Król został wypędzony. było to skutkiem skazania biskupa na ćwiartowanie za zdradę.

Informacje ze źródła 2.

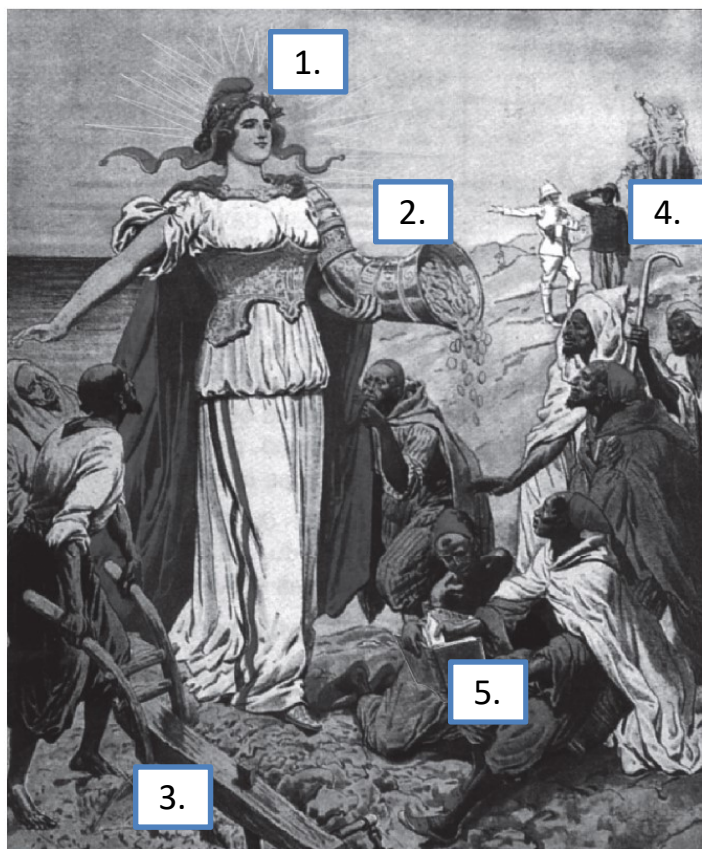
Polska najpierw poniosła klęskę z obcymi państwami, a potem wybuchła wojna domowa, w której lud wystąpił przeciwko panom możnym oraz przeciwko Kościołowi / duchownym

12. Analizując tekst ikonograficzny i go interpretując powinieneś się odnieść do konkretnych elementów rysunku

Element powinien być zinterpretowany (musisz wyjaśnić co oznacza). **Jeżeli nie przytoczysz tych elementów i nie zinterpretujesz nie dostaniesz punktu.**

Zadanie 19. (0–1)

Rysunek zamieszczony we francuskim czasopiśmie „Le Petit Journal”, 1911 r.

A. Radziwiłł, W. Roszkowski, *Historia 1871–1939*, Warszawa 1998, s. 5

Przykład

Matura 2016

Najpierw podkreśl co masz znaleźć.
Potem wyszukaj na rysunku konkretne elementy graficzne (LUPA!). Następnie je zinterpretuj. a na końcu udziel odpowiedzi, najlepiej **pełnym zdaniem**.

Elementy graficzne:

1. Kobieta , którą otaczają promienie .
2. Róg obfitości.
3. Pług.
4. Żołnierz.
5. Książka.

Interpretacja

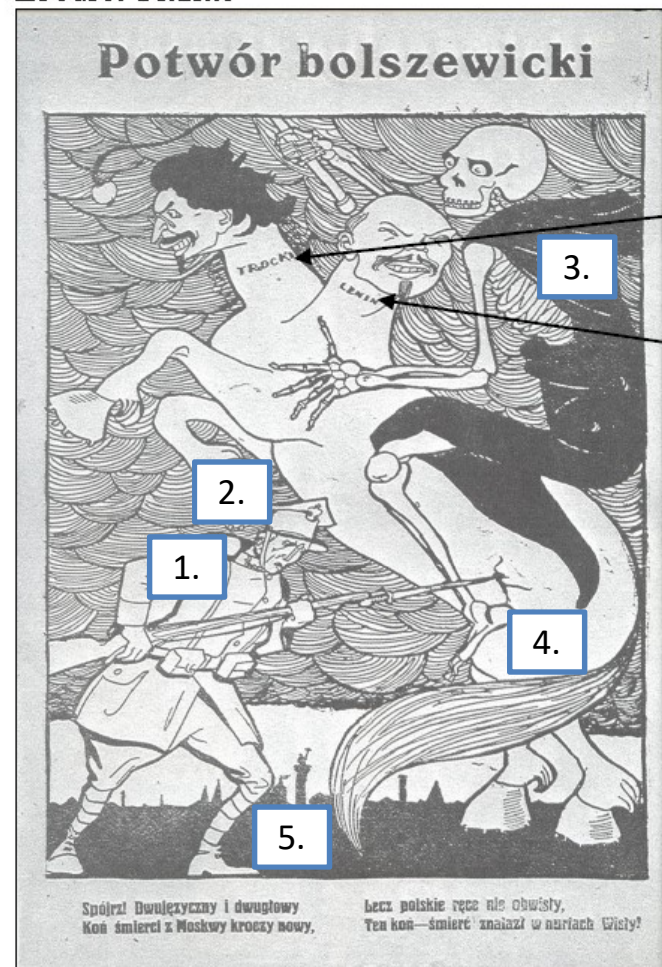
1. Francja, która promieniuje na kolonie.
2. Dobra wszelakie.
3. Rozwój rolnictwa
4. Możliwość służenia w armii i awansu społecznego.
5. Możliwość zdobycia wykształcenia.

Wyjaśnij, odwołując się do elementów graficznych źródła, w jaki sposób rysunek propaguje francuską politykę kolonialną.

Rysunek propaguje francuską politykę kolonialną gdyż ukazuje korzyści jakie ona przynosi ludności kolonii. Francja jest przedstawiona jako kobieta promieniująca na swoje kolonie. Przynosząca liczne dobra (róg obfitości), oświatę (książka), możliwość awansu społecznego poprzez służbę w armii (żołnierz) a także umożliwiającą rozwój rolnictwa (pług).

Zadanie 25. (0–2)

Źródło: Plakat

Przykład

Arkusz
diagnostyczny OKE
POZNAŃ 2016

Elementy graficzne

1. Żołnierz z bagnetem uderza w konia.
2. Na głowie ma czapkę z orzełkiem.
3. Kościotrup.
4. Dwugłowy koń – głowy Lenina i Trockiego
5. Miasto z kolumną Zygmunta w tle.

Interpretacja

- 1.2. Żołnierz – polska armia
3. 4. Jeźdźcy apokalipsy przynoszący śmierć.
Główni ideologowie komunizmu.
5. Warszawa.

Napis u dołu:

Spójrz! Dwujęzyczny i dwugłowy
Koń z Moskwy kroczy nowy.
Lecz polskie ręce nie obwisy.
Ten koń – śmierć znalazł w nurtach Wisły!

Źródło: J. Krawczyk, *O Polsce i Polakach*, Warszawa 2004, s. 279.

Wyjaśnij treść plakatu, interpretując jego elementy graficzne.

Plakat upamiętnia zwycięstwo armii polskiej w bitwie o czym świadczy postać polskiego żołnierza powstrzymującego bolszewików, podpisanych jako Trocki i Lenin, pod Warszawą (kolumna Zygmunta). Komuniści są przedstawieni jako dwugłowy koń, co nawiązuje do jeźdźców apokalipsy, którego dosiada śmierć. Napis „Koń z Moskwy kroczy nowy” oznacza nowe zagrożenie jakim jest bolszewizm. Napis „Ten koń – śmierć znalazł w nurtach Wisły” świadczy o powstrzymaniu bolszewików w bitwie warszawskiej.

13. Polecenie „rozważ” oznacza, że w odpowiedzi musisz przytoczyć i argumenty i kontrargumenty.

To polecenie możesz znaleźć w wypracowaniu. Wówczas powinieneś / powinnaś napisać rozprawkę polemiczną. Nie stawiasz tezy we wstępie tylko w zakończeniu jako podsumowanie rozważań. Przykład. „*Bić się czy nie bić*”. *Rozważ problem ustosunkowując się do postaw społeczeństwa polskiego wobec zaborców w XIX w.* Teza 1. Należy się bić – organizowanie konspiracji i powstań. Teza 2. Lepiej nie walczyć tylko pracować na rzecz społeczeństwa – praca organiczna. Rozważając problem podajemy argumenty – przykłady jednej i drugiej postawy a w zakończeniu wybieramy tą która nam bardziej pasuje i podsumowujemy argumenty , które umieściliśmy w pracy.

14. Wypracowanie

Musi mieć trzy części – wstęp, rozwinięcie i zakończenie, czyli właściwą kompozycję.

We wstępie muszą być ramy chronologiczne i przestrzenne.

W rozwinięciu każdy argument musi zostać podsumowany (tzw. wnioski cząstkowe) odniesieniem do tematu zanim przejdziesz do następnego akapitu.

W zakończeniu – podsumowanie i wnioski, oraz ocena.

Jeżeli nie masz prawidłowej kompozycji nie wyjdiesz poza I poziom oceniania. To całkowita podstawa.

Jeżeli nie podasz ram chronologicznych tematu (nie muszą być daty ale mogą być wydarzenia, które stanowią dla niego klamrę) **i ram przestrzennych, tego jak zamierzasz ten temat przedstawić, a potem podsumować wszystko w zakończeniu jesteś na straconej pozycji. Jeżeli nie masz zakończenia – tak samo. Napisz choćby 2-3 zdania 2 pkt.**

Dokonaj selekcji materiału. Nie pisz wszystkiego co wiesz. Nie masz na to czasu. Dokonaj wyboru i w pracy wykorzystaj tylko to co Ci się przyda by udowodnić tezę lub by ukazać proces.

14. Wypracowanie

Jeżeli wybierasz **wypracowanie ze źródłami** musisz **powołać się na wszystkie**, co do jednego, bo inaczej nie dostaniesz więcej niż 2 pkt. Nawet jeżeli to plan miasta.

Jeżeli nie jesteś pewny daty nie pisz jej. Nie jesteś pewny imienia – nie pisz go. Nazwisko możesz zapisać fonetycznie. **Błędy rzeczowe nie pozwolą Ci opuścić I poziomu oceniania (2 pkt).**

Nie możesz złamać chronologii – kolejność wydarzeń musi być zachowana.

Jeżeli możesz posługuj się odpowiednim językiem - używaj słownictwa historycznego. Zamiast związku szlachty – konfederacja, zamiast ubożenie – pauperyzacja itd. **Używanie pojęć popycha w górę Twoją punktację.**

14. Wypracowanie

Jeżeli możesz ukaż w pracy cykl przyczynowo skutkowy - ukaż co ma wpływ na co i co z tego wynika. Np. *Zagrożenie ze strony Niemiec popchnęło Mieszka I do przyjęcia chrztu. Ponieważ nie chciał się uzależnić od Niemiec przyjął chrzest z rąk czeskich. Dzięki przyjęciu chrztu mógł scentralizować państwo polskie i umocnić swoją pozycję.*

Jeżeli tylko możesz wyjaśnij związki przyczynowo – skutkowe. To ważniejsze od faktografii (dat) i da Ci III-IV poziom punktów.

14. Wypracowanie

Ukazuj złożoność zjawisk historycznych – np. zależność gospodarki, polityki, religii, zmian społecznych, kultury i związki między nimi. **Gdy dostrzegasz tego typu zależności jesteś w III – IV poziomie punktacji.**

Przykłady

Rewolucja przemysłowa w Anglii została zapoczątkowana w XVIII w. Przyniosła ona ze sobą wiele zmian nie tylko w sferze ekonomicznej. Przyczyniła się do wykształcenia dwóch pierwszych ugrupowań politycznych – torysów i wigów, a tym samym wpłynęła na ustrój polityczny Wielkiej Brytanii. Zainicjowała również zmiany społeczne – powstały nowe warstwy społeczne – robotnicy wielkoprzemysłowi, czy burżuazja i inteligencja.

Rewolucja październikowa, która dokonała się w sferze politycznej i doprowadziła do zmiany ustroju, pociągnęła za sobą konkretne skutki ekonomiczne – najpierw nadanie ziemi chłopom, potem nacjonalizację głównych dziedzin gospodarki. Zmieniła się również struktura ludności i zainicjowana została nowa kultura podporządkowana ideom głoszonym przez władzę

14. Wypracowanie

Wypracowanie może mieć charakter statyczny lub dynamiczny. Co to oznacza ? Wypracowanie statyczne to takie gdy omawiasz wszystko po kolei zgodnie z chronologią Np. w wypracowaniu ***Oceń politykę dynastii piastowskiej*** omawiasz wszystkich władców po kolei od Mieszka I, przez Chrobrego itd. W wypracowaniu o charakterze dynamicznym wyodrębniasz problemy, a następnie je przedstawiasz. W ramach każdego problemu zachowujesz chronologię. **Za wypracowanie dynamiczne – problemowe dostaniesz więcej punktów**

Jak wyodrębnić te problemy? Weźmy przykład powyższego wypracowania o dynastii piastowskiej.

Otwieramy brudnopis i zadajemy sobie pytanie jakie problemy możemy wyodrębnić?

Polityka zagraniczna – stosunki z cesarstwem, Rusią Kijowską, Czechami.

Polityka wewnętrzna – chrzest i rozwój organizacji kościelnej, organizacja państwa.

Polityka gospodarcza.

Kultura.

W ramach każdego problemu omawiamy wybranych przez nas władców. Nie musimy omawiać wszystkich. Wybieramy tylko tych, którzy pasują do postawionej w tym problemie tezy. Pamiętamy o zachowaniu chronologii. Przykład

Władcy piastowscy prowadzili aktywną politykę zagraniczną. Jednym z jej najważniejszych celów było zapewnienie Polsce dostępu do morza. Już Mieszko I przyłączył Pomorze Gdańskie i Zachodnie. Po uniezależnieniu się Pomorza Zachodniego za panowania Bolesława Chrobrego władcy piastowscy z niego nie zrezygnowali. Ponownie uzależnił je Bolesław Krzywousty w latach 1121-1122. Pomorze Gdańskie zostało zagarnięte przez Krzyżaków w 1308 r. Zarówno Władysław Łokietek jak i Kazimierz Wielki starali się je odzyskać, tak na drodze dyplomatycznej jak i zbrojnej.... I rozwijamy dalej

15. Czego szukać na mapie? To powinienes / powinnaś umieć znaleźć.

Zwracaj uwagę na przynależność państwową: **POLSKA PIASTÓW**

- Pomorza Gdańskiego, ziemi chełmińskiej
- ziemi dobrzyńskiej i Kujaw
- Pomorza Zachodniego
- Śląska
- Grodów Czerwieńskich
- Jakiego zaznaczono biskupstwa?
- Co jest stolica państwa? (drukowane litery)

POLSKA JAGIELLONÓW XIV – XVI W.

- Czy Litwa jest czy nie jest częścią Polski
- Przynależność Pomorza Gdańskiego i ziemi chełmińskiej
- Czy Prusy są lennem RP?
- Czy Kurlandia jest lennem RP?
- Czy do Korony są dołączone Wołyń, Podole i kijowszczyzna?

XVI – XVIII W.

- Czy Prusy są lennem czy nie?
- Czy Inflanty są częścią RP?
- ziemi smoleńskiej, siewierskiej i czernihowskiej
- Wschodniej Ukrainy

ROZBIORY

- które ziemie zabrały Prusy?
- pamiętaj, że w II rozbiórce Austria nic nie otrzymała

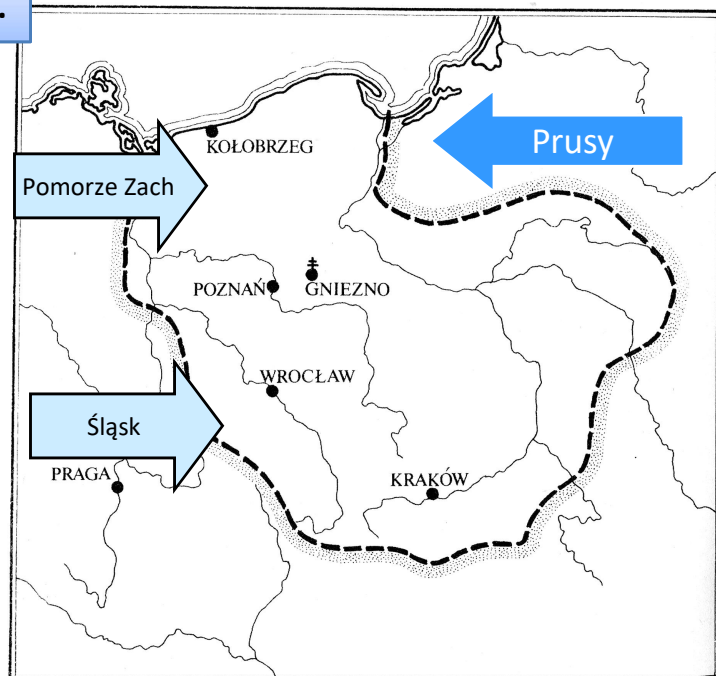
EPOKA NAPOLEOŃSKA i KONGRES WIEDEŃSKI („marynarz”)

- Czy Wielkopolska znajduje się w granicach?
- Czy w granicach znajduje się Lublin (III zabór austriacki)?

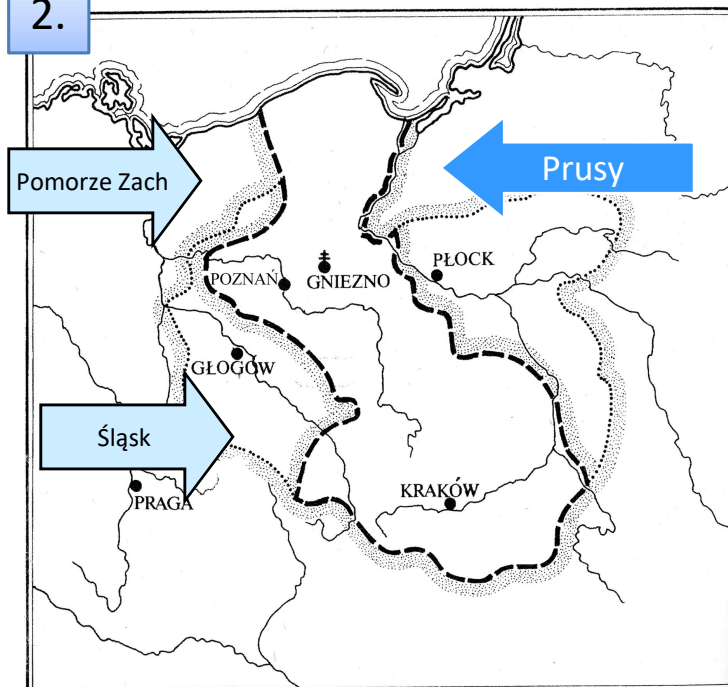
XX w.

- Czy w granicach Polski znajduje się Wilno?
- Czy granice Polski opierają się o Dźwinę i Zbrucz na Wschodzie?
- Czy granice opierają się na Odrze i Bugu?
- Czy jest wydzielony obszar GG?
- Czy graniczymy z ZSRR czy z Litwą, Białorusią i Ukrainą
- Czy graniczymy z Czechosłowacją czy z Czechami i Słowacją
- Czy graniczymy z NRD czy z Niemcami

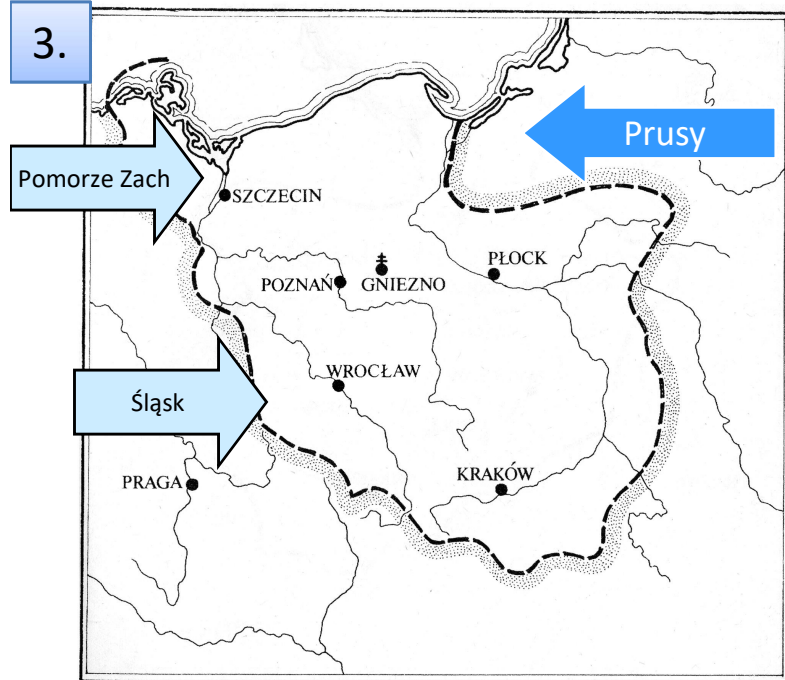
1.

2.

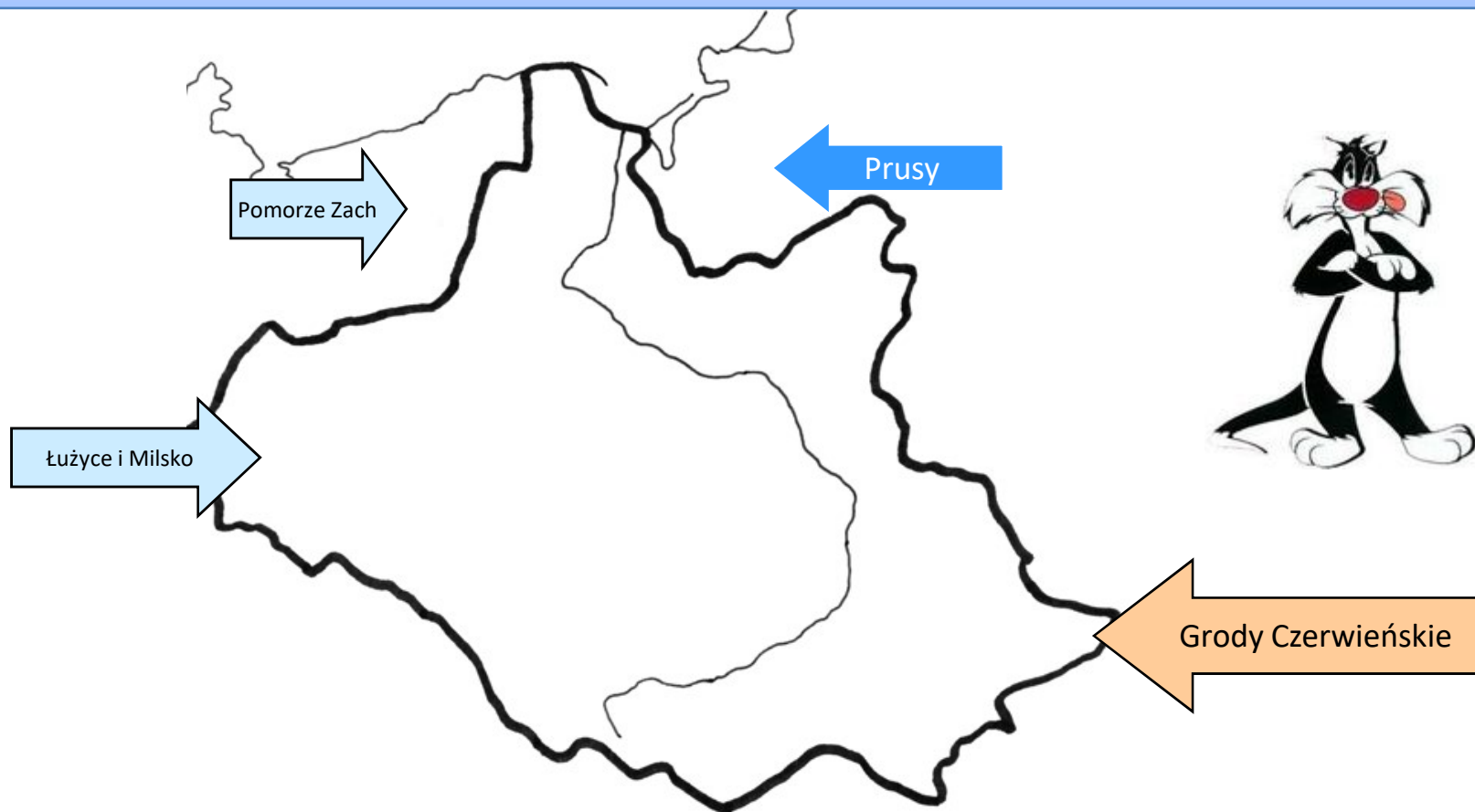

3.

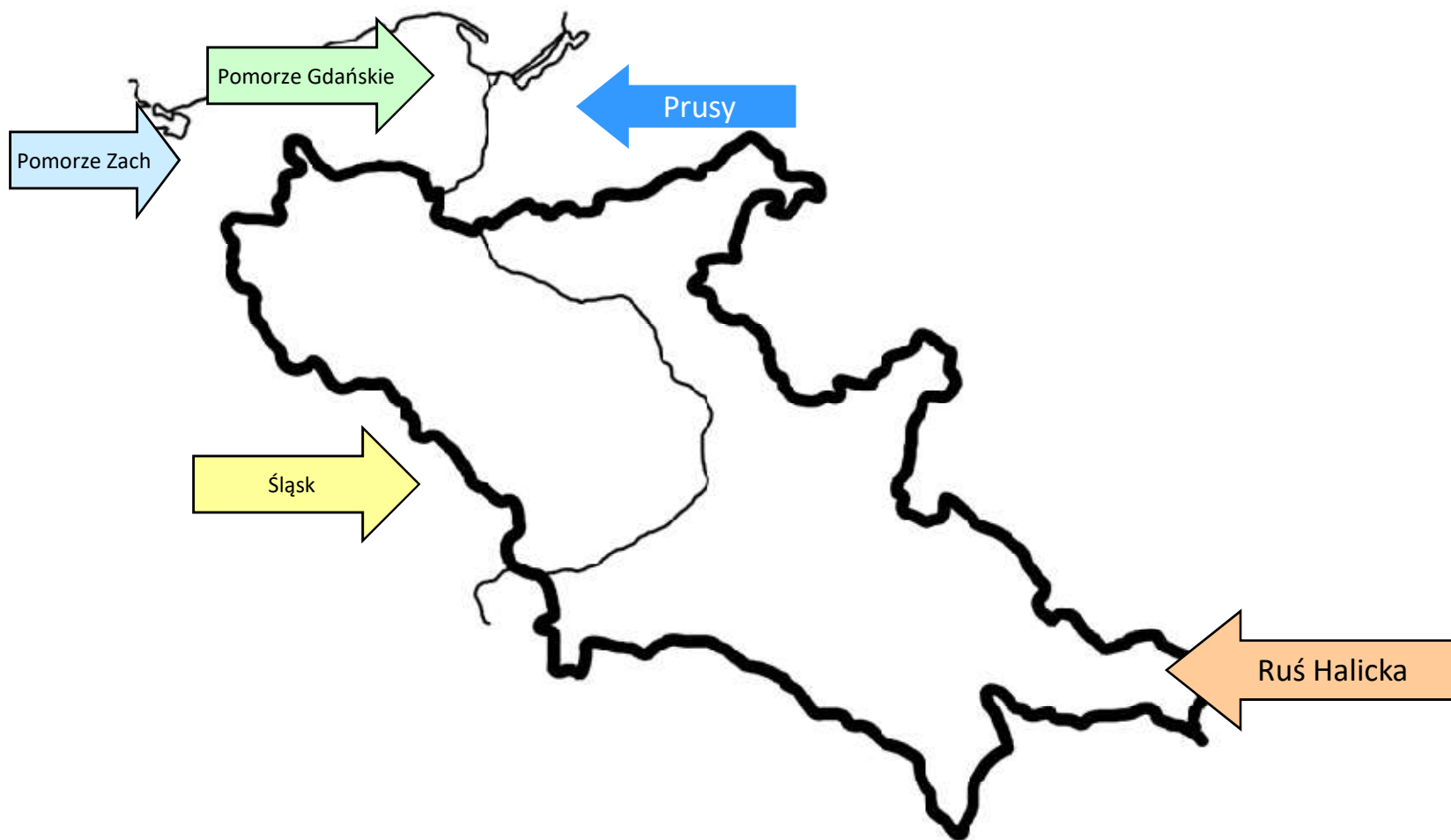

1. Państwo Bolesława Chrobrego w 1000 r.
2. Państwo Wacława II Czeskiego w 1300 r.
3. Państwo Bolesława Krzywoustego w 1138 r.

16. Żeby łatwiej rozpoznawać mapy najlepsze są skojarzenia.

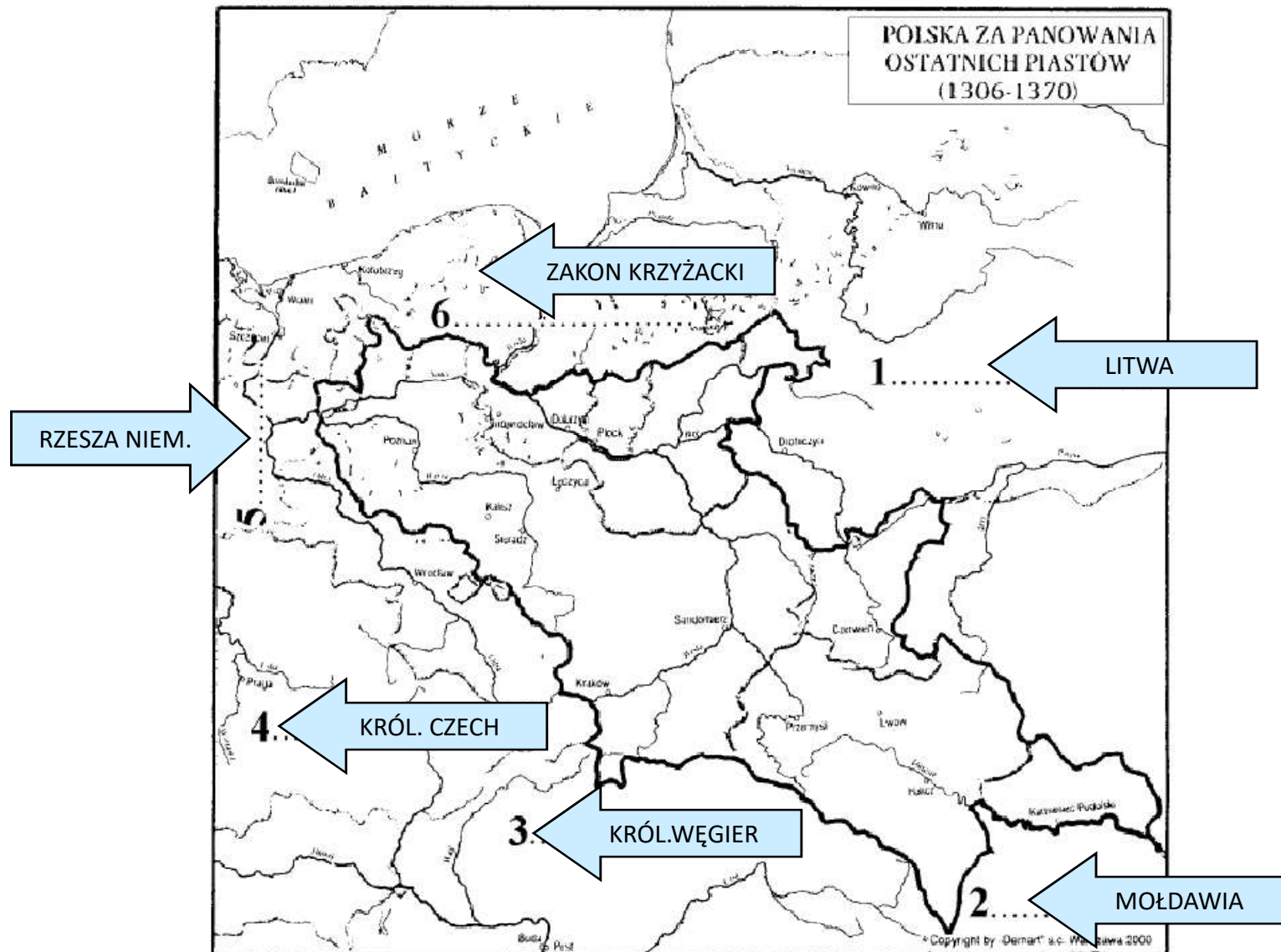

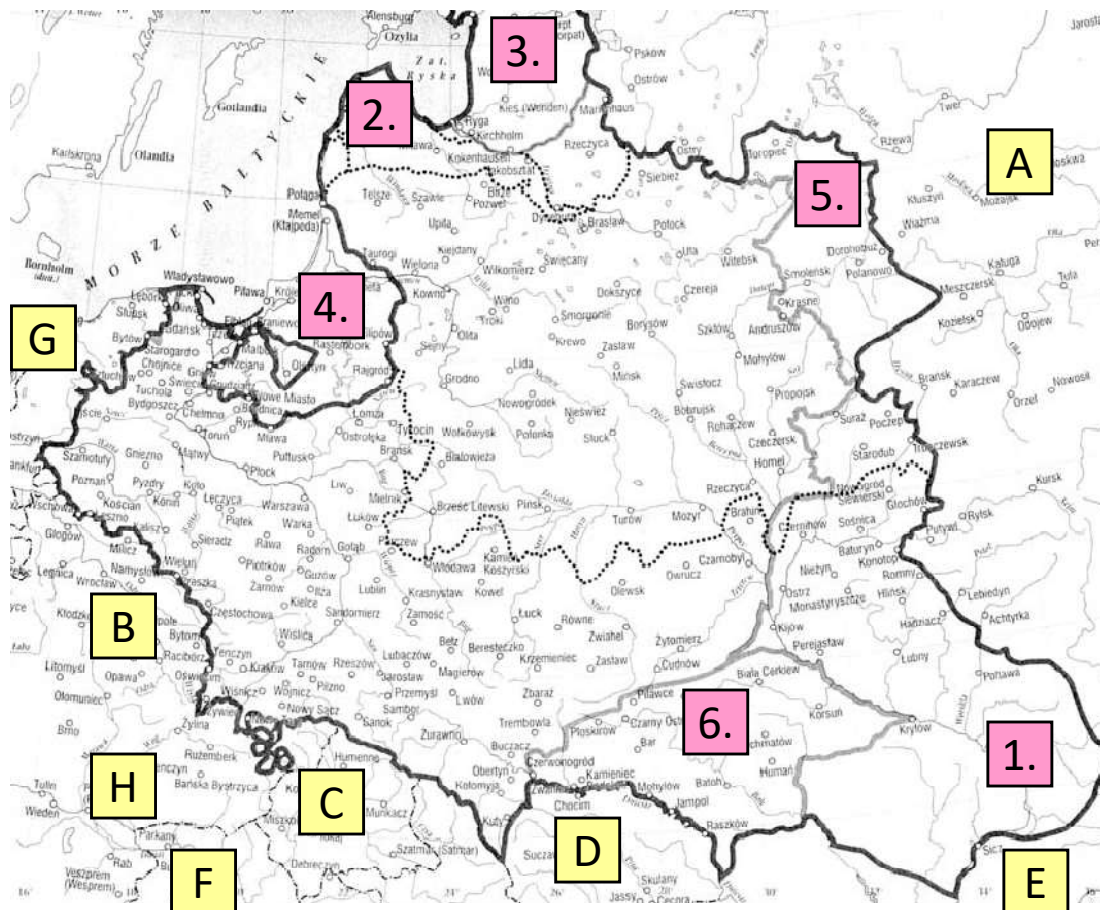
Polska za panowania **Bolesława Chrobrego** po 1018 r.
„**Kot Sylwester**”. To co Chrobry przyłączył jest w policzkach 😊

Polska w chwili śmierci **Kazimierza Wielkiego** (1370).
„Zdechły kot”

Zauważ, że nie ma dostępu do Bałtyku. W ogonie Ruś Halicka –
Włodzimierska, to co Kazimierz przyłączył.

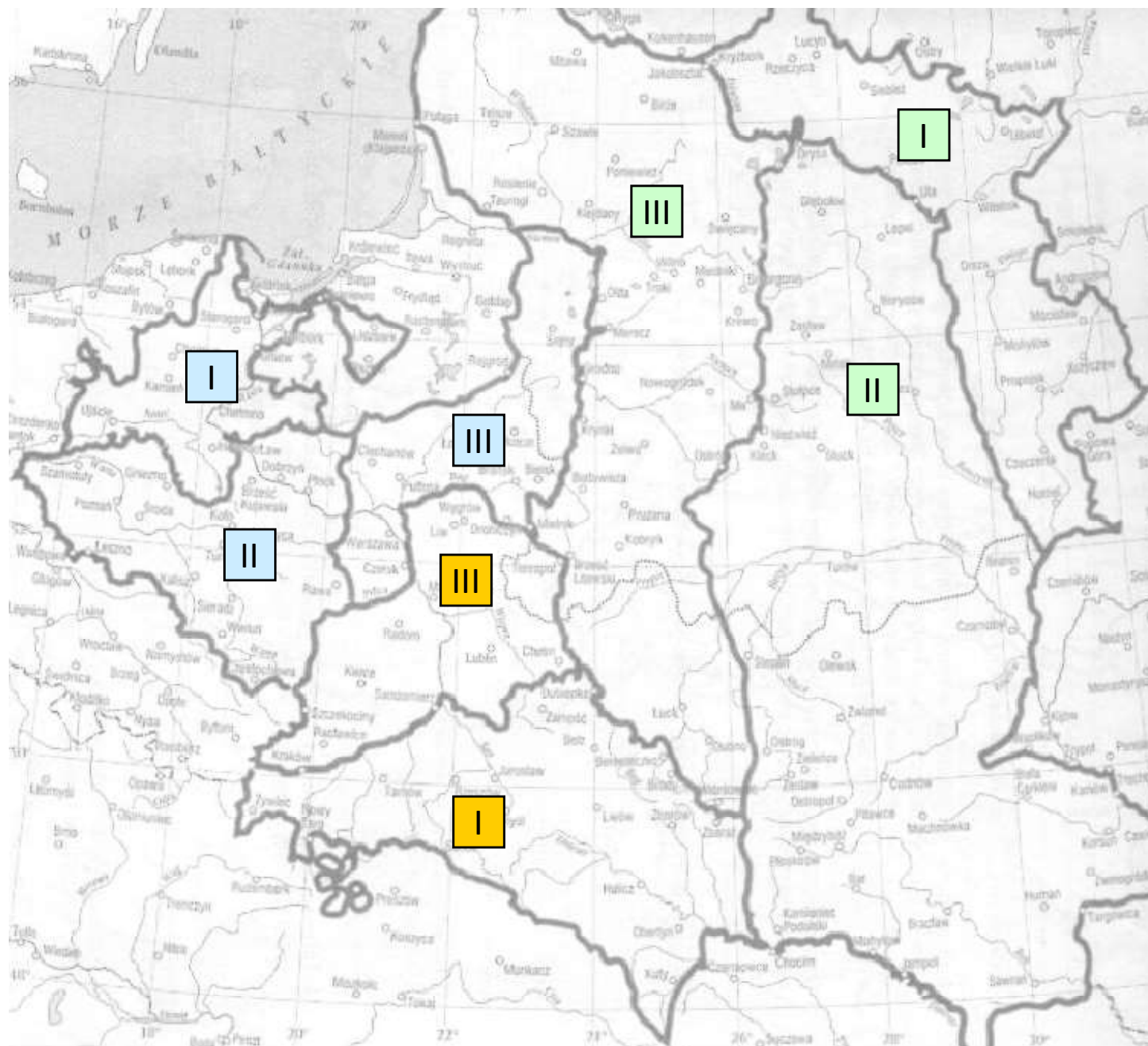

- A – Cesarstwo Rosyjskie od 2 poł. XVI w. W XVI w. dynastia Rurykowiczów, a od 1613 dynastia Romanowów
 B – Królestwo Czeskie – część Imperium Habsburgów
 C – Księstwo Siedmiogrodu – lenno tureckie
 D – Hospodarstwo Mołdawskie – lenno Turcji od XVI w.
 E – Chanat Krymski – lenno Turcji
 F – Imperium Osmańskie
 G – Brandenburgia rządzona przez Hohenzollernów
 H – Królestwo Węgierskie – część Imperium Habsburgów

Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVII w.

- Ukraina lewobrzeżna (wsch)** – przekazana Rosji przez Kozaków w 1654 r. (ugoda w Perejaśławiu). Po wojnie z Rosją 1654 – 1667 utracona na rzecz Rosji – rozejm w Andruszowie 1667, pokój Grzymułtowskiego
- Kurlandia** – na mocy układu w Wilnie 1561 lenno Polski i Litwy (po sekularyzacji Zakonu Kawalerów Mieczowych)
- Inflanty** – włączone do Polski na mocy układu w Wilnie 1561. Zajęte przez Szwedów podczas wojny 1600 – 1611. Przyłączone do Szwecji na mocy układu w Mittawie 1622, potwierdzonego rozejmem w Sztumskiej Wsi 1635
- Prusy Książęce** – powstały po sekularyzacji Zakonu Krzyżackiego w 1525. Lenno Polski do 1657 r. Na mocy traktatów welawsko – bydgoskich powstało niezależne Księstwo Pruskie, które w 1701 r. przekształci się w Królestwo Pruskie. Traktaty zostały potwierdzone pokojem w Oliwie ze Szwecją 1660.
- Ziemia smoleńska** przyłączona po wojnie z Rosją 1609 – 1619, na mocy rozejmu w Dywilinie 1619. Treść rozejmu potwierdzał pokój w Polanowie 1634. RP utraciła ziemię smoleńską, czernihowską i siewierską po wojnie z Rosją 1654 – 1667 1667 – rozejm w Andruszowie. Pokój w Moskwie 1686 r.
- Podole** – czasowo odpadło od RP w trakcie wojen z Turcją w 2 poł. XVII w. Turcy zagarnęli Podole w 1672 r. – układ w Buczaczu. RP odzyskała Podole po pokoju w Karłowicach 1699.

Rozbiory I RP

I – 1772

II – 1793

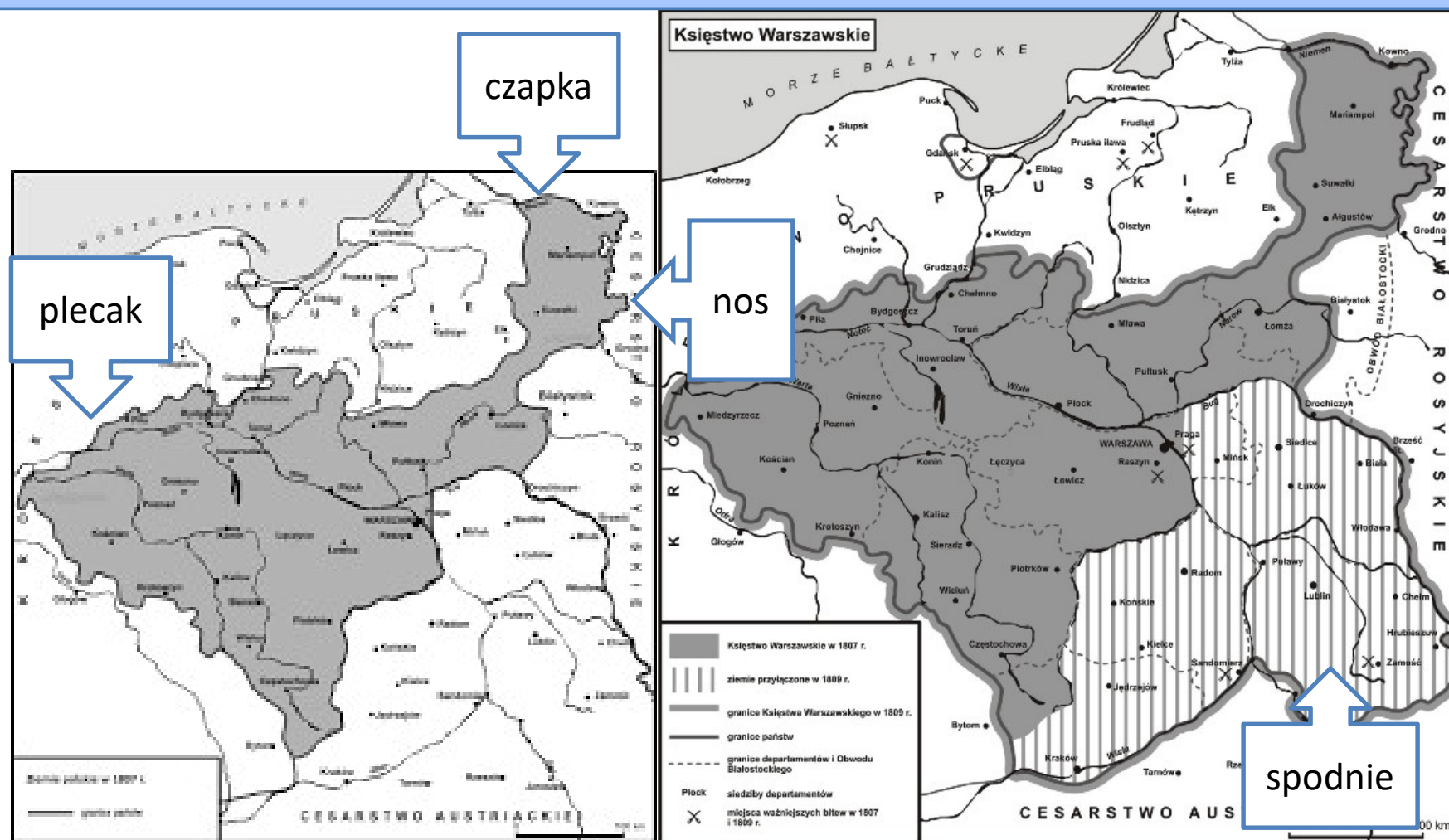
III - 1795

ROSJA

PRUSY

AUSTRIA

16. Żeby łatwiej rozpoznawać mapy najlepsze są skojarzenia.

Księstwo Warszawskie - tzw. „marynarzyk”. Marynarz bez spodni – Księstwo warszawskie 1807 r. Ze spodniami – 1809 – przyłączone ziemie II zaboru austriackiego.

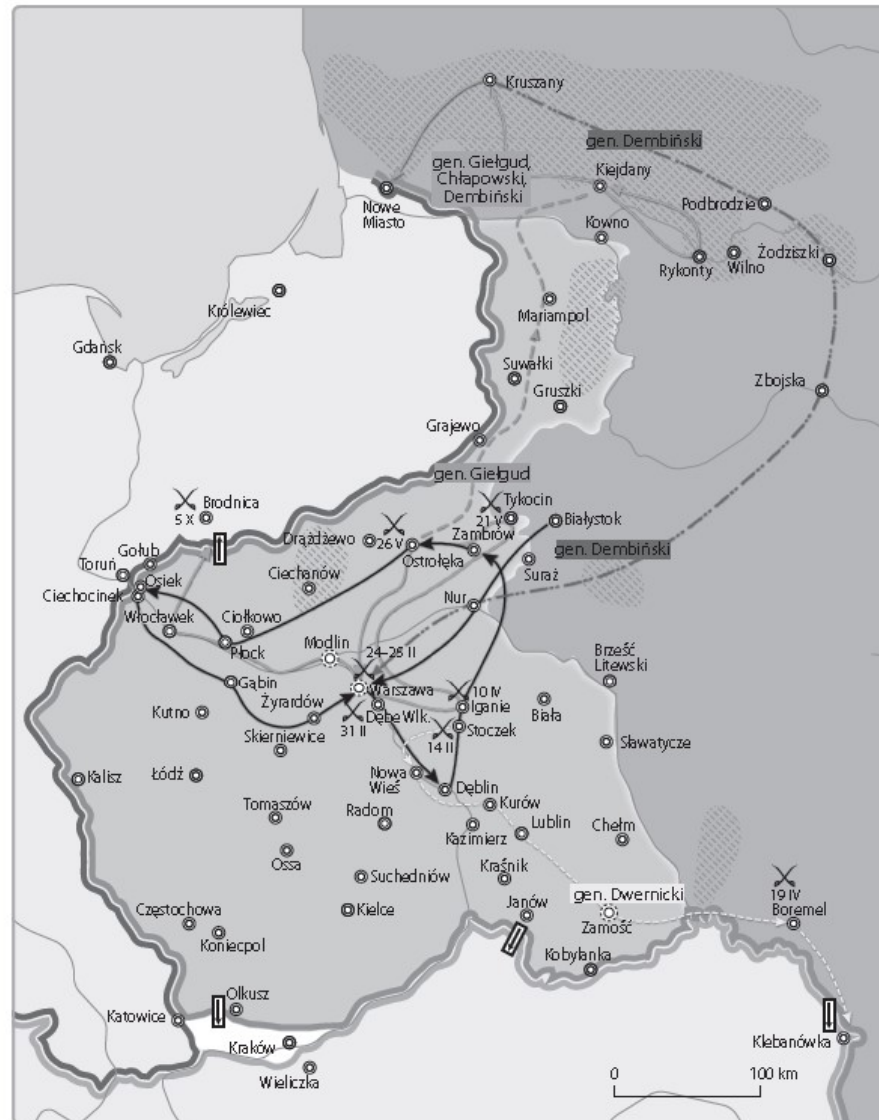
16. Żeby łatwiej rozpoznawać mapy najlepsze są skojarzenia.

Królestwo Polskie 1815 – 1864.
Nadal „marynarzyk” ale bez plecaka.
Plecak (Wielkopolska) włączone na
kongresie wiedeńskim do Prus.

zadania 19.

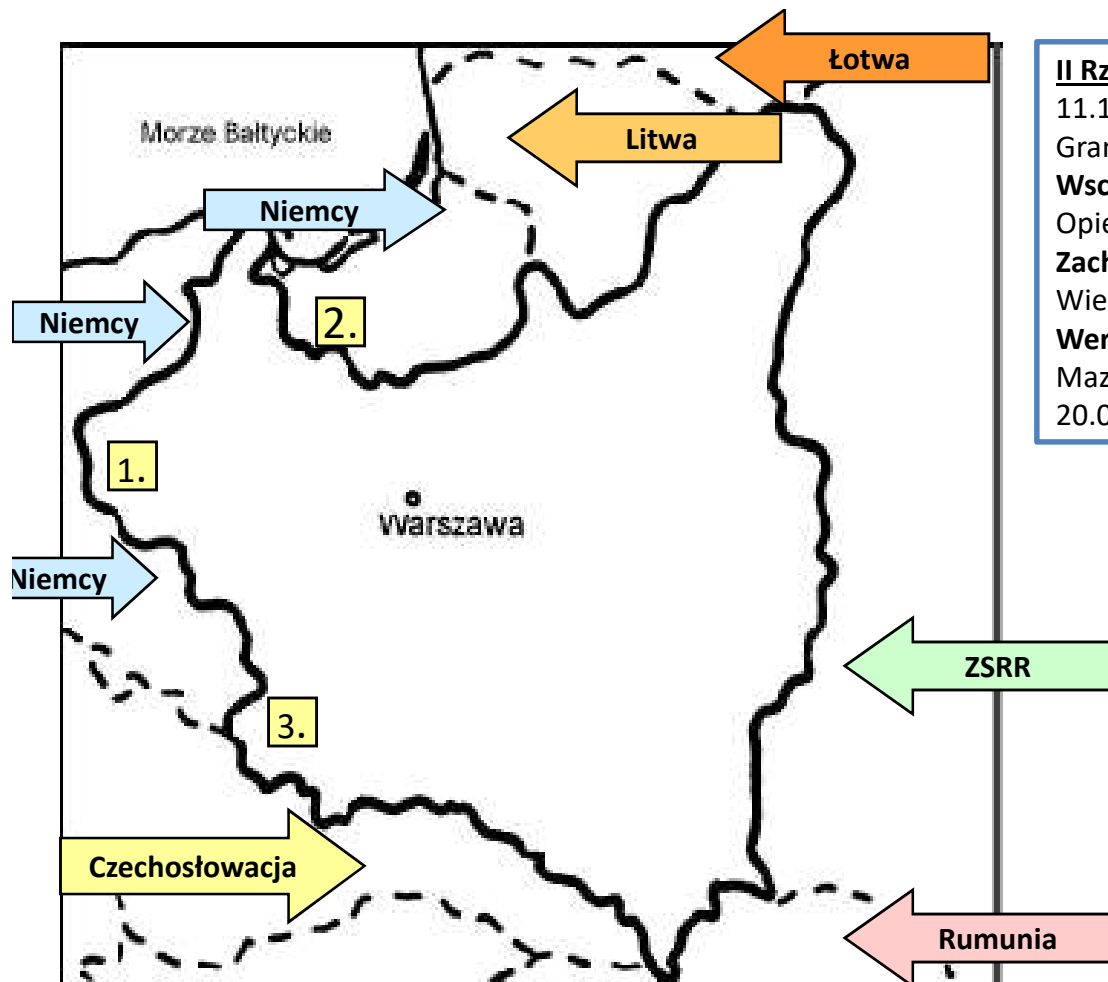
polskich w XIX w.

Powstanie listopadowe – strzałki to trasa regularnej armii. Są również bitwy: Grochów, Stoczek, Wawer, Dęba Wielkie itd.

Powstanie styczniowe miało charakter walki partyzanckiej. Nie ma ruchów regularnej armii. Są obszary działań oddziałów partyzanckich.

II Rzeczpospolita 1918 – 1939

11.11.1918 – odzyskanie niepodległości.

Granice kształtowały się w latach 1918 – 1922

Wschodnia granica – układ w Rydze 18.03.1921 r. –

Opierała się na rzekach Dźwina (północ) i Zbrucz (pd)

Zachodnia granica ukształtowana dzięki Powstaniu Wielkopolskiemu i Konferencji Paryskiej – **traktat w**

Wersalu 28.06.1919 r. oraz plebiscyty na Warmii i

Mazurach 11.07.1920 r. oraz na Górnym Śląsku

20.03.1921 r.

1. Plebiscyt na Warmii i Mazurach – 11.07.1920
2. Wielkopolska – Powstanie Wielkopolskie 27.12.1918 – 16.02.1919 r.
3. Górny Śląsk – 20.03.1921

17. Gdy masz określić tytuł mapy

TYTUŁ MAPY MUSI ZAWIERAĆ:

- 1) Nazwę państwa
- 2) Nazwę procesu jeżeli ukazuje proces (np. Rozwój terytorialny...)
- 3) Ramy chronologiczne
- 4) Ramy przestrzenne

ODPOWIEDZ NA PYTANIA:

- 1) Co to jest? – Co przedstawia mapa?
- 2) Gdzie? – w Europie, na świecie, na ziemiach polskich
- 3) Kiedy? – w którym wieku, za panowania jakiego króla, w którym roku, jaki czasu został przedstawiony od.... do...

- Zwracaj uwagę na kształt państwa polskiego
- Przeczytaj uważnie legendę mapy i informacje na niej zawarte
- Pamiętaj, że jeżeli przedstawiono gradację kolorów lub szrafu to chodzi tutaj najczęściej o rozwój terytorialny państwa / nabytki lub straty terytorialne / kształtowanie się granicy, a w takim razie musisz podać od ramy chronologiczne (kiedy do kiedy?)

18. Herby – co warto pamiętać

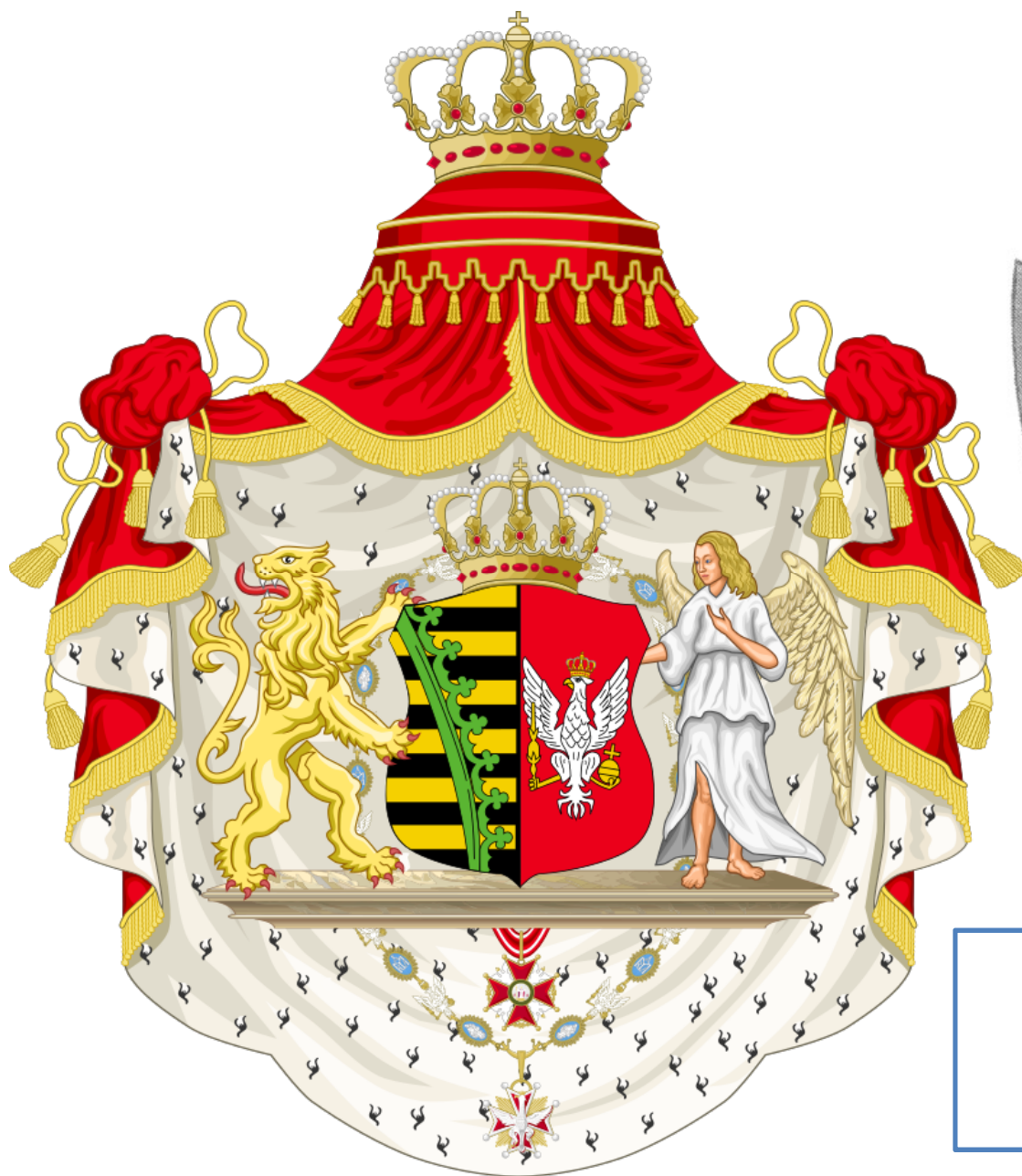
Herb dynastii Piastów z
pieczęci Przemysła II

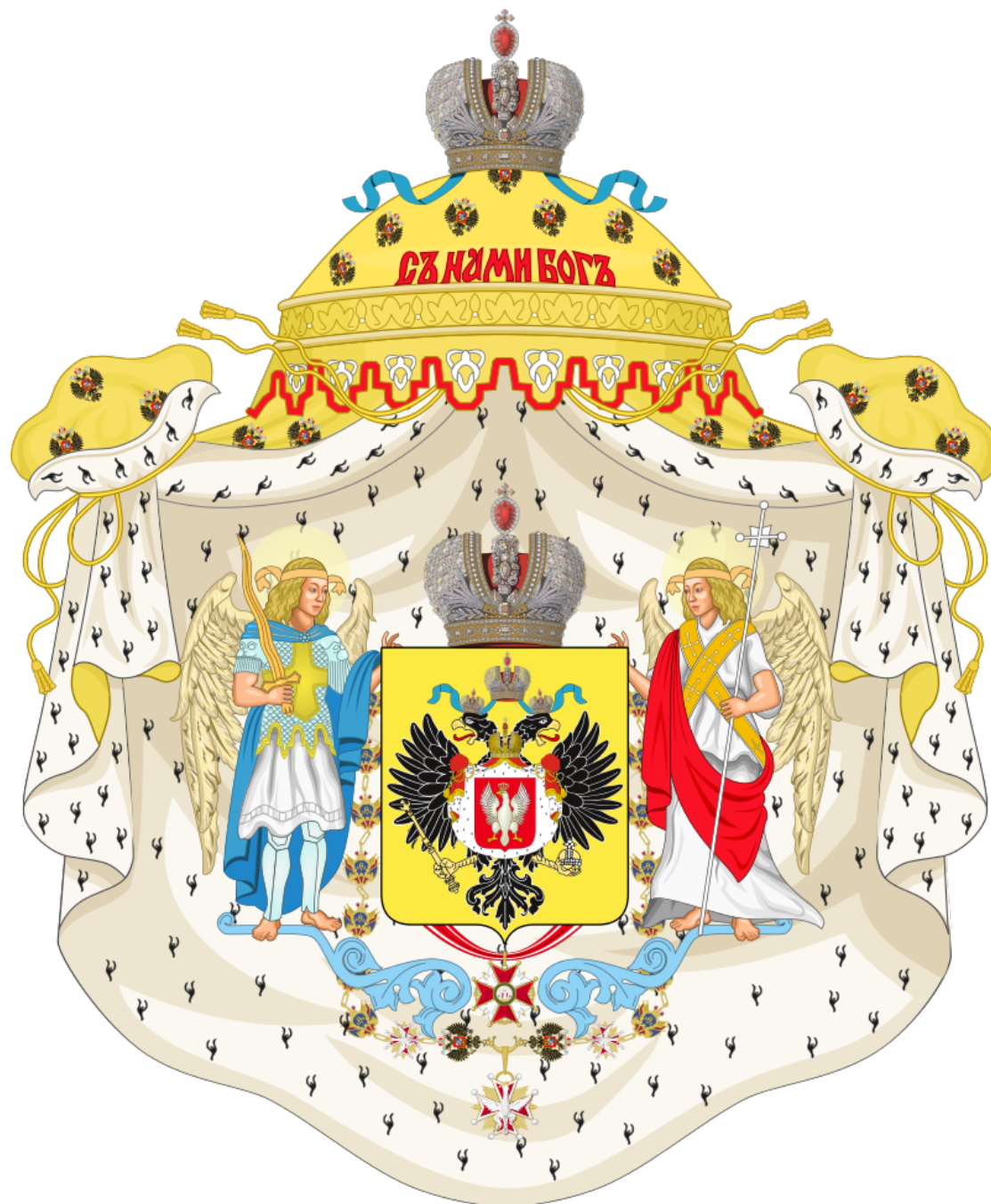

Należy zwrócić uwagę na przeciwstawne pola.
Orzeł to herb Korony, dawnego Królestwa
Polskiego (ma koronę), a jeździec z mieczem to
„Pogoń”, herb Litwy (dawniej Wielkiego
Księstwa Litewskiego)

Herb Rzeczypospolitej Obojga Narodów ,
po unii lubelskiej 1569 - 1795

Herb Księstwa Warszawskiego
Korona na pasiastym tle to herb
dynastii saskiej Wettinów.

Królestwo Polskie. Polski herb –
orzeł na piersi dwugłowego
czarnego orła, herbu
Cesarstwa Rosyjskiego,
świadczy o unii personalnej

Powstanie styczniowe

Godło
Powstanie Listopadowe

Herb dzieli się na trzy części Orzeł – Polska,
Pogoń – Litwa , Archanioł Gabriel - Ukraina

1919 – 1927 II RP 1927 - 1939
i

PRL

III RP